

Waarde en prestaties van een onderneming kunnen niet op één enkel winstcijfer worden gebaseerd

Zowel winstcijfer op basis van historisch kostenbeginsel als 'fair value accounting' laat te wensen over

Maarten Pronken
Gerard van Santen

Ondernemingen zouden iets pas 'winst' mogen noemen als het gaat over 'verdiend nieuw geld', stelt emeritus hoogleraar management accounting Fred Vlotman in een pleidooi voor een rigoureuus herstel van het historische kostenbeginsel (FD 19 december). Moeten wij als maatschappij inderdaad de barricades op om volledige toepassing van het historische kostenbeginsel te eisen? Is het historische kostenbeginsel het wondermiddel tegen alle kwalen? Of heeft dat beginsel zelf ook kwalen?

Vlotman gebruikt in zijn opinieartikel het voorbeeld van een hypotheek om zijn visie te onderbouwen. Hij stelt dat u de bank misleidt als u de waardestijging van uw huis optelt bij uw salaris bij de aanvraag van een hypotheekofferte. De waardestijging over het afgelopen jaar mag daarom volgens hem niet in het winstbegrip opgenomen worden.

Maar wat gebeurt er als het historische kostenbeginsel gehanteerd wordt, en u uw huidige huis veertig jaar geleden gekocht heeft? Als u uw huis niet verkoopt, zit er geen waardestijging in het 'winstcijfer'. Maar als u het wel verkoopt, zit de waardestijging over de afgelopen veertig jaar in het winstcijfer van dit jaar. Is dat dan het 'winstbegrip' dat de bank gaat hanteren om te bepalen of u komende jaren in staat bent om aan uw hypotheeklasten te voldoen?

Natuurlijk niet, want de winst inclusief de waardestijging over de afgelopen veertig jaar zegt niets over uw toekomstige inkomsten. De vraag is zelfs of een winst inclusief een bij verkoop gerealiseerde waardestijging over veertig jaar niet meer misleidend is dan een winst inclusief een ongerealiseerde waardestijging over één jaar. Dit is geen theoretisch

Reclame voor hypotheek bij een bankkantoor in Rotterdam.

FOTO: PETER HILZ/HOLLANDSE HOOGTE

voorbeeld over een hypotheek; bedrijven passen deze truc ook toe. Winsten worden dan gestuurd door (soms economisch gezien irrationele) beslissingen te nemen om activa te verkopen.

Wij stellen niet dat 'fair value accoun-

ting', waarbij de winst mede gebaseerd is op een inschatting van de ontwikkeling van de reële waarde, altijd beter is dan historische kosten accounting. Maar het omgekeerde kan ook niet worden gesteld. De werkelijkheid is te complex om te denken dat de waarde en de prestaties van de onderneming gebaseerd kunnen worden op één enkel winstcijfer. Bij historische kosten zal rekening gehouden moeten worden met incidentele gerealiseerde waardestijgingen die weinig zeggen over de toekomst en bij fair value

accounting moet rekening gehouden worden met ongerealiseerde waardestijgingen die een subjectief element in zich kunnen hebben.

De nieuwe standaard over Fair Value Measurement IFRS 13 vereist daarom terecht dat bedrijven inzicht geven in de mate van subjectiviteit van de fair value waarderingen. De waarderingen worden geïnclassificeerd in drie categorieën: op basis van genoteerde prijzen voor identieke items, op basis van andere waarneembare gegevens en op basis van

niet-waarneembare gegevens. De mate van de vereiste toelichting verschilt per niveau, waarbij de meeste informatie verstrekt moet worden bij waardering op basis van subjectieve, niet-waarneembare gegevens. De gebruiker heeft daardoor inzicht in de mate van subjectiviteit van de waarderingen en meer informatie over deze subjectieve waarderingen.

Recent onderzoek bij Amerikaanse bedrijven toont aan dat gebruikers minder waarde toekennen aan financiële activa waarvan de waardering meer subjectieve elementen bevat. De markt is dus slim genoeg om zich te realiseren dat niet elke waarde in de balans — en dus ook niet elke waardeverandering die in de winst verantwoord wordt — hetzelfde is.

Zoals gezegd: de werkelijkheid is te complex om in één bottom line winstcijfer te vangen. Zowel bij historische kosten als bij fair value moet verder gekeken worden dan de nettowinst, want in beide gevallen kan de nettowinst een verkeerd signaal geven over de toekomstige verdien capaciteit van de onderneming. Daarnaast kan het per actief verschillen of waardering op basis van fair value accounting of historische kosten de beste informatie verstrekt. Voor bepaalde financiële instrumenten en vastgoedbeleggingen is bijvoorbeeld onderzoek beschikbaar dat aangeeft dat fair value accounting meer relevante informatie geeft dan historische kosten accounting.

Eisen dat het historische kostenbeginsel altijd toegepast moet worden is niet de juiste weg. Schenk in plaats daarvan meer aandacht aan zogeheten 'performance reporting', waarbij zowel de kwaliteit van het resultaat als het onderscheid tussen gerealiseerde en ongerealiseerde baten aan bod komt.

Maarten Pronken is hoogleraar aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en senior manager bij EY. Gerard van Santen is partner bij EY.

De markt is slim genoeg om zich te realiseren dat niet iedere waarde in de balans hetzelfde is